

I. N. D. N. I. C.
DISPUTATIO THEOLOGICA
De
TITULI PSALMI
TRIGESIMI QUARTI:
DAVIDIS, cum immutaret ipse gestum suum coram
ABIMELECH, qui expulit eum, isq; abiit:
ALLEGORICA AUGUSTINI
EXPOSITIONE
Quam
FAVENTE DEO
PRÆSIDE
DN. ISAACO FAUSTIO,
SS. THEOLOG. D. ET PROFESSORE SENIORE,
PRÆSIDE Conventus Ecclesiastici, & Capituli Thomani
PRÆPOSITO,
PATRONO, FAUTORE ET PROMOTORE
suo omni observantiae & pietatis cultu devenerando,
Eruditorum Examini sistit
M. JOH. DANIEL Bär. Argentinensis.
d. 27. Mensis Jan. Anno M. DCC. I. *27.*

ARGENTORATI,
Literis JOHANNIS PASTORIL.

Coll. diss. A
165, 56

St. 165 (56.)

z. 2. 2. 2.

*ILLUSTRI
SCHENCKBECHERIANÆ
LIBERALITATIS
DISPENSATORUM
COLLEGIO,*

*VIRIS
NOBILITATE GENERIS,
MUNERUM AMPLITUDINE, COUNCILIO-
RUM GRAVITATE, MAXIME REVERENDA DIGNITA-
TE, EXPERIENTIA, PRUDENTIAQUE, CLARIS-
SIMIS ET EXCELLENTISSIMIS,*

*DNN. PATRONIS SUIS ET
MOECENATIBUS GRATIOSIS, OMNI
HONORE ET OBSERVANTIA IN ÆTERNUM COENDIS,*

Hanc Disputationem in gratæ mentis signum
& studiorum ulteriorem commendationem,
sacram esse jubet.

- cliens humillimus

M. Joh. Daniel Bär // Argent.

A. Ω.

In Titulum

PSALMI TRIGESIMI QUARTI,

Allegorica AUGUSTINI Expositio.

§. I.

Iteralis Expositio Tituli, Psalmo XXXIV. inscripti, Disputatione quadam nuper proposita, & defensa fuit. Non volui omittere intactam *Allegoriam* istam, quam in Titulum istum contexuit Augustinus. Multa excogitavit ingeniose. Magni Nominis Doctor est. Multi vestigia ejusdem sequuntur. Ipse inventis suis videtur inhærere. Fundamentum superstructi ædificii, non videtur firmum, ferendæque moli, quæ imponitur, non idoneum. Visum fuit, labore non frustraneo hæc posse discuti, & disquisitione publica ad Examen proponi. Nos vero cum gemitu, ex Precatione Mosis, Viri DEI, ultima verba jam nostra facimus: *Sit suavitas ADONAI DEI nostri super nos, ET OPUS MANUUM NOSTRARUM dirige super nobis: Opus, inquam, manuum nostrarum, hoc dirige.* Psalm. XC, ult.

§. II. Distinguit Augustinus primis ipsis Enarrationis suæ verbis inter Psalmum, Psalmique titulum. Quod *Psalmum ipsum* attinet, hoc ejus judicium est: *Psalmus iste nihil quidem obscurum, & quod expositore indigeat, videtur habere in textu suo.* De *Titulo Psalmi* mox subjicit: *Titulus autem ejus intentos facit, & pulsantes desiderat.* Hæc ille. Dubium movet hæc tituli cum Psalmo ipso comparatio. Nam si Psalmorum Tituli, claves sunt Psalmorum, non obscuriores Psalmis ipsis titulos

A eorum

corum esse oportet. Itaq; si titulus facit intentos, magis Psalmus ipse. Si titulus pulsantes desiderat, magis Psalmus ipse. Si Psalmus ipse, nihil obscurum habere videtur, & quod expositore indigat, minus obscurus titulus videbitur, minusque indigere expositore. Ea verò pia sententia est, quam in pulsantium consolationem pronunciavit, quæ hæc eit: *Non enim hortaretur nos (DELIS) ut pulsaremus, si nollet aperire pulsantibus.* Itaque DOMINUS noster, JESUS CHRISTUS, bona suæ erga nos voluntatis testimonium certum, & quo niti debemus, possemusque, dedit, quando dixit Matth. VII, 7. *Pulsate, & aperietur vobis.* Et vers. 8. *Pulsanti aperietur.* Et hæc fiducia, quæ verbo nititur, etiam nostra est. Inde & precibus præmissis, & gemitibus continuis rem omnem agimus; sive titulum Psalmi, sive Psalmum ipsum tractemus.

§. III. Nium videtur, quod de tituli sublimitate sentit, non vero id nium, quod pro exhortatione ad pulsandum scripsit. Pie loquitur, utque id Doctore pio dignum est: *Pulso ego nunc intentione cordis ad DOMINUM DEUM, ut dignetur nobis hoc mysterium revelare. Pulset mecum & charitas vestra, intentione audiendi, & humilitate orandi pro nobis.* Hoc monitum nos securi, suspiramus cum Davide Psalm. CXIX, 18. *Revela oculos meos, ut videam mirabilia è Lege Tua.* Jam satis dixerat, cum de mysterio tituli locutus est, sed plus id est, quod sequitur: *Est enim, quod facendum est, ARCANUM ET GRANDE MYSTERIUM. Sic ENIM se habet Titulus Psalmi:* Psalmus David, cum mutavit vultum suum coram Abimelech, & dimisit eum, & abiit. Et col. 228. A. *Videtis certe, fratres, PROFUNDITATEM SACRAMENTORVM.* Concionem priorem Titulo Psalmi dedit, Posteriorem Psalmo ipsi. Hæc autem, aliquantò quidem prolixior, multa tamen de titulo reassumpsit. Ait. col. 233. B. *Titulum Psalmi hujus exposuimus in Nomine DOMINI nostri JESU CHRISTI. Quoniam crastinus dies Dominicus est, & debemus vobis sermonem, differamus in crastinum, ut etiam Psalmi textum libenter audiatis.*

§. IV.

§. IV. Bene tamen distinguit col. 227. A. inter factum, sive historiam ipsam, seu rem gestam, & inter mysterium, quod involucro rei gestæ insinuatur. Non enim probandum id studium est, quo litera in allegoriam transmutatur, & veritas literæ, reique gestæ, temnitur, & evertitur, ut præsumptæ allegoriæ tublimitas sit admirationi. Verba Augustini, literam asserentis, mysterium inquirentis, hæc sunt, col. 227. A. *Quarimus in Scripturis secundum res gestas, quæ nobis de David conscriptæ sunt, quando sit FACTUM, quemadmodum inventimus titulum Psalmi, cum fugeret David à facie Absalon filij sui. Legimus enim in Regnum libris, & invenimus, quando David fugeret à facie filij sui Absalon. Et VERRISSIMUM est, quia contigit, quod scriptum est. Et quamvis titulus Psalmi in MYSTERO sic scriptus sit, tamen ductus est de RE, quæ GESTA est.*

§. V. Dispar tamen Tituli utriusque per Augustinum ratio est, scilicet Tituli Psalmi tertii, & Psalmi trigesimi quarti. Hic enim titulus, etiam ipse, in se, verbisque suis, aliquid habere videtur, quod cum veritate literæ, reique gestæ, non conveniat. Factum tamen omne non tollitur. Pars ergo Tituli, quæ rem gestam habet, mysterium involvit. Pars, quæ cum re gesta non convenit, ad mysterium evolvendum compellit. Unde sic loquitur col. 227. B. *Et tamen ALIQUID inventimus, unde appareat hoc esse factum. Nam scriptum est, quod cum fugeret David persecutorem Saul, contulit se ad ACHIS, regem Geth. &c. Et col. 228. A. Nam neque illud sine causa factum est, quamvis SIT FACTUM, sed quia aliquid figurabat. Ad literæ veritatem, reique gestæ, etiam illud pertinet, quod his verbis refert Augustinus. col. 227. Nunquid nam intraturus est in dominum meam? Et sic illum DIMISIT PROJICIENS illum, & recessit inde David in columnis per istam figurationem furoris. Verba, ab Augustino, sic proposita, dimittentem faciunt regem Achis, dimissum vero Davidem, dimisit enim projiciens. Cum ergo in allegoria Abimelechum faciat dimissum, & figuratum David dimittentem, verusque David videatur aliqua ratione dici dimisisse regem Achis, dici*

tamen non potest David verus dimisisse regem Achis, illum projiciendo. Literæ ergo, reique gestæ hoc est : *Et sic (His cum indignatione dictis , his suorum servorum objurgationibus , qui Davidem prehensum adducebant & deferebant ad regem Achis) illum (Davidem , virum insanientem) dimisit , PROFICIENS illum (è domo sua , procul à domo sua .)* Huic rei gestæ veritati contraibit Allegoria , quæ figuratum David facit dimittentem , & Abimelechum , nomine ipso indicatum , facit dimissum. De historiæ vero certitudine , atque adeo & literalis explicationis firmitate , etiam illud meretur addi , quod Augustinus fatetur , ultimis columnæ 227. verbis : *Nam RES GESTA PROPE IPSIS VERBIS PARITER designata est in Psalmis , sicut scriptum est in Regnum libro.*

§. VI. Ut autem hæc magis evolvantur , resque tota proponatur dilucidius , videbimus primum ea argumenta , atq; fundamenta , quæ pro explicatione sua allegorica Augustinus affert. Unicum Nomen , *Abimelech* , in Titulo invenit , idque frequenter & fortiter urget. Non frustra est in Psalmi titulo , *Abimelech* , pro *Achis* , qui est in historia , Regnorumque libro. Ita ille col. 227. D. *Sed ille ACHIS erat , NON ABIMELECH.* Nomen enim *SOLUM* non videtur convenire. Et col. 228. A. *IDEO MAGIS movere nos debet ad querendum Sacramentum , quia nomen mutatum est.* Et lit. C. *Non ergo nihil significat , & quod NOMEN MUTATUM est : & quod hic dictum est , coram ABIMELECH ; ibi : coram ACHIS. Intendite mecum.* Et col. 231. A. *IDEO enim MUTATA sunt NOMINA , ut ad MYSTERII significationem nos excitaret mutatio nominum : ne putaremus , non narrari aut commemorari in scripturis Psalmorum , nisi quod in libris Regnorum gestum invenitur , & non hic quereremus figuræ futurorum , sed tanquam res gestas acciperemus. (Quæ sequuntur , excedunt.) Cum ergo Nomina mutantur , quid tibi dicitur ? Clausum hic est aliquid , pulsa , noli hærere in litera , quia LITERA OCCIDIT : sed desidera spiritum , SPIRITUS enim , VIVIFICAT. Intellectus spiritalis credentem salvum*

salvum facit. Hæc ibi. Verum, sensu, longe alio diversoque
Apostolus dixit: LITERA OCCIDIT, SPIRITUS VI-
VIFICAT. Ipse enim Apostolus, de Testamen. vetere, &
 novo, de Lege, atque de Evangelio locutus, sententiam suam
 fatis explicavit.

§. VII. Pergit col. 233. D. *Diximus autem, nomina*
mutata esse, UT Sacramentum ostenderetur: NE si idem no-
men repetitum esset in titulo Psalmi, non nobis prophetasse ali-
quid in sacramento, sed quasi gesta narrasse videretur. Repeti-
vit Augustinus in Psalm. LI. [LII.] col. 499. B. quandoquidem
David ante regem Achis, non ante regem Abimelech, immura-
vit faciem suam, & dimisit eum; & abiit: titulus autem Psalmi
sic scriptus est: quando immutavit vultum suum coram Abi-
melech: ipsa magis MUTATIO NOMINIS in MY-
STERIUM fecit nos esse intentos, ne tanquam res historiae
persequaris, & secreta vela contemnas.

§. VIII. Hoc vero allegoricæ Interpretationis funda-
 mentum, quod tanta fiducia Augustinus ponit, ferendo one-
 ri non par est. Neque firmum est argumentum: Nomen mu-
 tatum est, vel, Nomen historiæ mutatum est, vel, nomen,
 quod in historia extat, non est retentum, sed aliud substitu-
 tum, ergo est ab historia abeundum, & ad sensum alium trans-
 eundum. Nomen aliud est 1. Sam. XXI, 1. aliud Marc. II, 26.
 Conceditur tamen res gesta utrobique eadem, historia eadem.
 Quod plurimi Interpretes habent, sufficienter Glassius propo-
 suit Philol. sacr. p. 996. *ABIMELECH* Philistæorum Regum
nomen in scripturis est, Gen. XX, 2. XXVI, 1. Quo observato
conciliatio FACILIS est inter 1. Sam. XXI, 12. 13. Et Psalm.
XXXIV, 1. Priori in loco, coram Achis rege Gathi, posteriori
*vero, coram Abimelecho, David insanum se ostendisse refer-
 tur. Prius nomen regi tum temporis, in Philistæorum Gatho im-
 peranti proprium: posterius cum reliquis regibus commune ipsi*
erat.

§. IX. Cum sit mutatio nominum mysterii significa-
 trix, quale, quantumve est mutatorum nominum sacramen-
 tum? Conf. supra §. 3. Assertio Augustini est col. 234. A.

UTRUMQUE ergo NOMEN, MAGNUM CONTINET SACRAMENTUM. Explicatio Sacramenti magni sequitur: NAM ACHIS interpretatur, QUOMODO EST. ABIMELECH interpretatur, PATRIS MEI REGNUM. Utraque interpretatio, opus habet interpretatione nova. Sequitur: *In illo verbo, quod, QUOMODO EST, dicitur, Ignorantia significatur, ut verbum mirantis, & non agnoscentis, intelligas. In illo autem, quod dicitur, Abimelech, regnum Iudaorum significatur. Nova etiam regni Patris interpretatio.* Sequitur: *Ex CHRISTI enim persona POTEST dici PATRIS MEI REGNUM, quia Pater ipsius secundum carnem David, & regnum David erat in gente Iudaorum. Coram regno ergo Patris sui mutavit vulnus suum &c.*

§. X. Hanc Nominum Interpretationem, in autoritatem resolvit interpretantium. col. 228. C. Nomtnum Hebreorum habemus interpretationem. Non defuerunt DOCTI viri, qui nobis nomina ex Hebreo in Graciam linguam, & inde in Latinam transferrent. Consulentes ergo nomina ista, invenimus interpretari, ABIMELECH, Patris mei regnum: & interpretari ACHIS, quomodo est? Hæc nomina attendamus. Inde incipit nobis aperire pulsantibus. Si queris, quid est ACHIS? Respondetur, quomodo est. QUOMODO EST, verbum est admirantis, & non intelligentis, Abimelech, Patris mei regnum. Col. 230. A. coram Abimelech, id est, coram regno Patris. Regnum enim Patris, regnum erat Iudaorum. Quomodo regnum Patris? Regnum David, regnum Abraham. Nam regnum DEI PATRIS, magis Ecclesia, quam populus Iudaorum, sed secundum carnem regnum Patris populus Israel. Col. 231. A. Achis dixi interpretari, quomodo est. Et post allegata quædam Johan. VI, 52. 53. 54. Lit. B. non potuerunt tolerare, quasi dicentes, quomodo est? Error enim, & ignorantia, & stultitia in persona regis Achis. Ubi enim dicitur, quomodo est, non intelligitur; ubi non intelligitur, tenebrae ignorantiae sunt. Erat ergo in illis regnum ignorantiae, quasi rex Achis, id est, regnum erroris eis dominabatur. &c. Lit. C. Sed regis Achis insanire vide-

videbatur, id est, stultis & ignorantibus. Et postea: *Et quid dixerunt illi? Quasi*, quomodo est, quod interpretatur Achis. *Dixerunt enim:* (Johan. VI, 52. πῶς θύρατον) Quomodo potest hic nobis dare manducare carnem suam? *Arreptitum putabant DOMINUM*, & nescire quid loqueretur, & insanire. Et col. 240. B. *Quando dicebat Dominus:* Nisi quis manducaverit &c. (Joh. VI, 53.) *Et illi in quibus regnabat Achis, id est, error & ignorantia, quid dixerunt?* (Joh. VI, 52.) Quomodo ille poterit nobis dare carnem suam manducare? Et post: *si non intelligis, Rex es Achis.* Idem in Psalm. LI. (LII.) col. 499. B. *Quomodo Patris sui regnum dimisit David, & abiit, nisi quomodo Christus regnum Iudaorum dimisit, & ad gentes transivit?* Hinc fortassis etiam PROPHETICUS SPIRITUS ascribens titulum Psalmo huic, voluit ut non diceret Achimelech sed Abimelech: quia quando venit David ad Patris sui regnum, tunc est PRODITUS &c. tunc est proditus morti, quam significat Saul.

§. XI. Quid vero, in hac interpretatione omni, certi est & firmi? Leusden. in Onomastico sacro, *Achis*, exponit: *utique est*, vel, *sic est*. Hæc expositio omnia evertit, quæ prius cumulata fuere. Si enim, *quomodo est*, erroris est, & ignorantiae, & stultiæ: tum vero, *utique est*, vel, *sic est*, fidei erit, & cognitionis, notitiæ, assensus, approbationis, sapientiae. Pone Joh. VI, 51. pro, *Quomodo, utiq;*: confessio prodibit vere credentium, & eorum, qui verbum auditum non rejiciunt ut stultitiam, sed venerantur & amplectuntur ut sapien-
tiam, *Vtq; hic potest nobis dare carnem suam manducandam, credunt, fatentur* hoc omnes, qui ad mensam DOMINI accedunt. Et certum est, *Vtique est*, ad rationem Hebræi Nominis, אֲכִישׁ accedere proprius. Nam יְאֵן est, *utiq;*. At יְאֵן est, *quomo-
do*. Nomen autem est אֲכִישׁ non אַכִּישׁ. Sed Hieronymus tom. I. col. m. 1464. F. interpretatur: *Achis, veruntamen vir sum, frater meus aut frater vir.* Nihil his certi inest. Ultraque explicatio elisionem literæ נ in voce אֲכִישׁ supponit. Namque נ est *vir*: Duplex vero expositio incertitudinem indicat, supponitque literas diversas. *Veruntamen posceret יְאֵן.* Frater, posceret נ. At non legitur אַחִישׁ. Et si נ legeretur, sim-
pli-

plicissime ex eo faceremus futurum Hiphil, significans, *Accelerabo*, à *wir* festinare.

§. XII. *Abimelech* autem non est proprie, Patris mei regnum, sed Pater meus rex. Uti in loco, allegato §. II. ex Hieronymo, *Achimelech*, explicatur, *Frater meus Rex*. Qua ratione non erit cogitandum, de Judæorum populo, tanquam regno Patris, sed de Patre, hujus populi Rege. Huic verò Augustinus non tribuerit, quod populo regni tribuit. Tum vero, si ex persona Christi dici potest, *Abimelech*, vel *Patris mei regnum*; num etiam ex persona Christi dici potest, *Achis*, vel, *quomodo est?* Tum verò aliis coram *Abimelech*, aliis coram Achis vultum mutaverit, si Christus dicere potuit, *Patris mei regnum*, & non potuit dicere, *quomodo est?* Si vero populus Judæorum dixit, *Quomodo est*, quo sensu, quave ratione, populus ille dixerit, *Patris mei regnum*. Talibus meditationibus, vel adinventionibus, vel excogitationibus, ingenium non recreatur, sed fere maceratur. Non lusum ingeniorum habet, sed tormentum. Fidem simplicem non ædificat, vel firmat, sed potius turbat. Non lubens talia apud Augustinum lego, Non enim vel Augustinus ipse, summo ingenio suo ex iis difficultatibus se evolverit, quibus se involvit.

§. XIII. Jam ergo dimittimus Argumentum, à mutatione Nominis sumptum. Argumentum aliud Augustinus habet à rebus ipsis, quæ, cum sint in Testamento Veteri scriptæ, figuræ sunt rerum futurarum, in Novo testamento gerendarum. Cum col. 228. A. verba i. Sam. XXI. 13. ex versione sua Latina allegavisset Augustinus, pergit: *Unde fieri potest ut non hoc aliquid significaret, quandoquidem aperte dicit Apostolus: Hæc autem in figura contingebant illis, scripta sunt autem propter nos, in quos finis seculorum obvenit? (i. Cor. X, ii.) Si nihil significat M A N N A, de quo dicit Apostolus, & cibum spiritalem manducaverunt, (i. Cor. X, 3.) si nihil significat, quod divisum est M A R E, & per medium ductus est populus, ut evaderent persecutionem Pharaonis, cum dicat Apostolus: Nolo enim vos ignorare, fratres, quia Patres nostri omnes sub nube fuerunt, & omnes in Moysen baptizati sunt in nube & in mari.*

Si

*Si nihil significat, quod percussa PETRA aqua profluxit, cum dicat Apostolus, Petra autem erat CHRISTUS. Si ergo illa nihil significant quamvis sint gesta, si nihil denique significant DUO FILII ABRAHÆ, nati secundum ordinem nascendi hominum, Et tamen ipsos duos filios duo testamenta appellat Apostolus, *vetus* & *novum*, & dicit. Hæc sunt duotestamenta, quæ sunt in allegoria. Si ergo illa nihil significant, quæ videtis AVTHORITATE APOSTOLICA in MYSTERIO futurarum rerum gesta esse, debemus arbitrari, nihil significare, etiam hoc, quod vobis ex libro Regnorum de David paulo ante narravimus.*

§. XIV. Respondetur. Rem gestam, quæ descripta est 1. Sam. XXI. & insinuata in Titulo Psalmi XXXIV. nihil significare, nemo dixerit. Quid autem res illa gesta significaverit, quid per eam nos docere voluerit DEUS, uberrime exposuit Psalmus ipse trigesimus quartus totus. Quæro, quo fine, in quem usum scripta illa historia est? Titulus Psalmi respondet, hic habes quid tibi voluerit DEUS per rem istam gestam, & ita scriptam, uti est scripta, significare. Deinde, doctrinam illam Psalmi, etiam ad Christianos in Testamento novo pertinere, docuit Petrus Apostolus ipse 1. Petr. III, 10. II. 12. Totum Christum, in Psalmorum Enarrationibus, ipse Augustinus saepius dixit, Caput esse cum suis membris. Ita ad CHRISTUM id etiam refertur, quod ad Christianos informandos, confirmandosque pertinet, ut membra CHRISTI. Imagines rerum futurarum, etiam imagines sunt beneficiorum DEI, liberationum DEI, pietatis, fiduciae, timoris, spei, cultus.

§. XV. Id volunt loca Apostolica. Dixit Apostolus 1. Corinth. X, 5. *Sed non in pluribus eorum beneplacitum est DEO: nam prostrati sunt in deserto.* Quod sic gestum fuit, significavit utique aliquid. Ideo pergit Apostolus, docens utrumque, scilicet, & quod res istæ sic gestæ & descriptæ, significaverint aliquid; deinde etiam, quid eæ significaverint. Quod aliquid significaverint, Apostolus afferit vers. 6. *Hæc autem FIGURÆ NOSTRÆ fuerunt.* Quid ergo figurarunt nobis? Sequitur: *Vt non simus concupiscentes malorum.* Hoc ergo figuratum est. Quæ vero figuræ cum figurato con-

junctio? Sequitur: *Sicut & illi concupiverunt*, adde, & concupiscentes perierunt, & in concupiscentibus non fuit beneplacitum D E O, qui eorum incredulitati, inobedientiae, impatientiae iratus, eosdem in deserto prostravit, & in terram promissam non introduxit. Hæc futurarum rerum imago, terrori est concupiscentibus, & à concupiscentia deterret, fidem, obedientiam, patientiam, sub interminatione exitii, urget. Atque id ea vi, ut qui stat, videre debeat, ne cadat, ne eodem Incredulitatis & inobedientiae exemplo cadat. Hebr. IV, 12. Repetit, quod dixerat, Apostolus vers. II. *Hæc autem omnia in FIGURÆ contingebant illis.* Cum ergo ut FIGURÆ ea omnia & gesta & scripta sint, quid figurarunt? Apostolus pergit: *Scripta autem sunt ad correctionem (commonefactionem) nostram, in quos fines seculorum devenerunt.* Perennitas figura-
tionis, ad finem usque mundi duraturæ, asserta est.

§. XVI. Figuræ istæ, quas Augustinus expressit, Mana, Mare, Petra percussa, duo Filii Abrahæ, Apostolicam, divinam, indubitatem, certam, firmam, expositionem in Scripturis divinis habent. Multa ab Apostolo in Epistola ad Hebræos explicata sunt. Sed quis eadem autoritate vel certitudine ea explicabit, quæ non tradidit ille, Hebr. IX, 5. Laudanda eorum industria & pietas est, qui Scripturam, sed certam, pro Duce vel Indice securi, ad futura Novi Testamenti referunt, quæ sunt in Vetere Testamento facta & scripta. Si quis Philonem allegorizantem operose audire velit, etiam tempus perdiderit. Distinguimus etiam inter rem, quæ in applicatio-
ne affertur, & inter applicationem ipsam. Itaque quod Augu-
stimum attinet, Figuram in Scriptura propositam sistit ille. Applicat ad C H R I S T U M omnia. Res hæc habet optimè. Sed applicatio figuræ istius, ad hanc rem, non ita bene habet. Non fluit, non cohæret applicatio, Res ostenditur ex Scriptu-
ra, sed non applicatio ad rem. Exempli gratia. Achis expo-
nitur, *Quomodo est?* Esto. Additur, hoc verbum admirantis est, nescientis, rejicientis, insanum habentis. Sunto omnia. Hæc figura est. Res de Judæis, Joh. VI. admirantibus, nescientibus, rejicientibus, insanum habentibus, certa est. Sed est incerta applicatio tanquam figuræ ad figuratum suum, quod in

in Rege Achis, dimittente Davidem, & ejiciente, præfigura-re voluerit Judæos Christum docentem rejicientes, Joh. VI.

§. XVII. Apostoli dictum i. Cor. X, 6. ii. ab Augustino propositum, de quo supra §. 15. eodem modo ab Expositoribus veteribus explicatur. Commentarius, adscriptus Ambrosio, in i. Cor. X, 1. col. 377. D. *Judaorum EXEMPLUM, qui negligenter sua offenderunt, sollicitos nos vult esse.* In vers. 5. col. 378. *Nunc ut istud EXEMPLI TERRORRE constringat ac sua-deat, Judæos tunc simili modo dicit donum DEI & gratiam sortitos, sicut & nos, & quia INDILIGENTES & DUBI-TANTES de DEI promissione fuerunt, prostratos esse in de-serto: &c. Ideoque instruit, ne in hanc DIFFIDENTIAM per assensum luxurie incidamus.* Et col. 379. G. *Per hæc EX-EMPLA ad correctiorem nos vitam provocat: ut monitis ejus aut præmium, si obedientes fuerimus, aut propensiorem pœnam mereamur inobedientes.* Non est enim ambiguum illos peccan-tes plus subjiciendos tormentis, quibus peccantium pœna ad hoc relate sunt, ne peccarent. Iterum lit. A. *ut nobis essent EX-EMPLA.* Primasius in i. Cor. X, ii. *Omnia, quæ illis conti-gerunt, secundum facta sua quidem receperunt: sed tamen pro-pterea scripta sunt, ut non nos putemus impune peccare.* Ergo τύποι, quos Apostolus dixit i. Cor. X, 6. ii. exempla terroris sunt, peccata & supplicia veterum, scripta ad nos corrigendos, deterrendosque.

§. XVIII. Theodoret. i. Cor. X, ii. *Hæc autem omnia τύποι contigerunt illis. Pro, ἀς τύποι. In illis enim nostra con-scribebantur.* Theophylact. i. Cor. X, 6. *Quemadmodum εὐεργεῖοι, beneficia, typi fuerunt, ita & pœna, ηλάσσεις.* In vers. ii. Perterret eos, &c. easque (pœnas) tanto magis tremendas. Ad exempli vim hæc pertinent omnia. Glassius Philol. sacr. ubi de Typis agit, Artic. i. p. m. 315. de locis i. Cor. X, 6. ii. scribit: *τύπος exemplum, speculum, sive præmonitionem significat, ut i-psa verba subnexa indicant, non vero propriè ita dictum typum.*

§. XIX. Hanc interpretandi rationem secuti, ductum-que Scripturarum sollicitate observantes, insaniamque & stulti-tiam, ad Scripturæ & verba & res referentes, sic procedimus, ut pede inoffenso perveniamus ad CHRISTUM, Scripturis

ipsis explicantibus. In Hebræo 1. Sam. XXI, 14. 15. verba hæc sunt: 1. יְהוָה. 2. מֶלֶךְ. 3. יְהוָה־לֵבֶן. Conferamus scripturas, ubi hæc Radix, vel Nomen inde deductum occurrit. Deuteronomio. XXVIII, 28. Percutiet te JEHOVAH furore, [בְּשׁוֹנְעָה] & cæcitate, & stupore cordis. Et vers. 34. Quia fies INSANUS [יְהוָה] ab aspectu oculorum tuorum, quem afficies. Zacharias XII, 4. In die illo, dictum JEHOVAE, percutiam omnem equum stupore, & equitem ejus furore. [בְּשׁוֹנְעָה] Furor est, & insanitia, qualis oritur ex inopia consilii, ubi in malis inevitabilibus & horror periculi, malique imminentis, hominem obruit, & stupefacit.

§. XX. Alius furor JEHU fuit. 2. Reg. IX, 20. Ideo annunciat speculator, dicendo, venit usque ad eos, sed non revertitur; est vero ductus, sicut ductus JEHU, filij Nimschi, nam CUM FURORE dicit. Ad verba Vulgati: Praecepsum graditur: Grotius: Animo ejus concitato par erat gressus. Placet Lucæ Osiandri explicatio: Est autem incessus, rectius, actus, quasi incessus, rectius, actus JEHU, filij Nimsi, id est, perinde agit currum, sicut solet Jahu agere: praecipsum graditur. Hebr. quia insane agit currum, Er fahret / als ob er unsinnig wäre. Vehementissime intendit cursum. Somnolenti enim & tardi homines haud facile res magnas gerunt.

§. XXI. Sed usurpatur etiam vox hæc de Prophetis, quos, Spiritu DEI cum aguntur, actique à Spiritu aliquid agunt, furere mundus censet, atque insanire. 2. Reg. IX, 11. Cum autem Jahu exiret ad servos Domini sui, dixit ei aliquis: Num pax? quare venit INSANIEENS Hic [רִזְקָה יְהוָה] ad te? qui dixit ad eos: vos novistis virum & sensum ejus. Filius ille Prophetarum fuit, & fideliter dixit egitque, quicquid eum DOMINUS per Elisam Prophetam & dicere, & agere voluit. Schindlerus in Lexico, col. 1807. Sic vocant Prophetam per contemptum, quod Prophetæ interdum sunt furiosi similes, tempore Prophetiae, amissi omni sensu. Brentius in Comm. f. 1015. Milites sunt, militaria loquuntur: vocant prophetarum discipulum insanum, eo quod habebant illos pro insanis, qui contemptis hujus mundi rebus, solum cœlestia meditabantur. Quid refert?

refers novi? inquiunt, homines isti nunquam nobis militibus bona prædicant, semper intonant nobis &c.

§. XXII. Conferri potest Jerem. xxix, 26. *耶和華* dedit te sacerdotem, pro *耶和華* sacerdote, ut essetis prefecti in domo *耶和華*, contra omnem virum insanientem [יְהוָה] & prophetantem, ita ut des eum in cippum & in nervum. Ita Jeremias Propheta pro insano viro habitus fuit, cuius pes dandus esset in cippum & in nervum. Supereft locus unus Hos. IX, 7. Venerunt dies visitationis, venerunt dies retributionis: cognoscunt Israel, STULTUS Propheta, INSANUS vir spiritus, propter multitudinem iniquitatis tuae, & magnum odium. Ita חַסְדָּה & יְהוָה stultus & insanus, æquipollentes voces sunt.

§. XXIII. Ita quidem de Prophetis. Num etiam de CHRISTO? Marc. III, 20. Postea venerunt in domum: ubi convenit rursus turba, ut non possent ipsi etiam panem comedere. vers. 21. Quod cum audivissent ii, qui cum ipso exiverunt ad apprehendendum ipsum (introrsum) dicebant enim: quia ZELO ABREPTUS est (ut se non curet.) Ita B. Schmidt. Gr. ὅπερι οὐτέ τί. Joh. X, 20. Dixerunt quidem ex illis multi, dæmonium habet, & μανίαν, insanit; quid auditis illum? vers. 21. Alij dixerunt; Hæc verba non sunt demoniaci: num dæmonium potest cæcorum oculos aperire? Ita etiam DOMINUS noster JESUS CHRISTUS, in dictis factisque suis, pro insaniente habitus est, eoque indignus, quem audiant, quibus sane adhuc mens est.

§. XXIV. Sed hoc tum fuit quorundam particulare iudicium. Maito id natus est & uniyersalius, quod de JESU CRUCIFIXO Apostolus Paulus dixit. I. Cor. I, 21. Quia in sapientia DEI non cognovit mundus per sapientiam DEUM, complacuit DEO, per STULTITIAM PRÆCONII (διὰ τῆς μωρίας τῆς υπερύγματος) salvare credentes. vers. 22. Quoniam & Iudei signum petunt, & Graci sapientiam querunt. vers. 23. Nos vero prædicamus CHRISTUM CRUCIFIXUM, Iudeis quidem scandalum, Gracis vero STULTITIAM. vers. 24. Iphis vero vocatis, tam Iudeis, quam Gracis, CHRISTUM, (crucifixum) DEI virtutem, & DEI

SAPIENTIAM. vers. 25. Quia STULTUM DEI
sapientius hominibus est &c.

§. XXV. Comm. adscriptus Ambrosio, col. 343. Gentibus autem stultitia. Quia ea audiunt prædicari, quæ dum RATIONI MUNDANÆ non congruunt, INSENSATA videntur, ut Partus Virginis, & Resurrectio mortuorum. Et lit. K. Stultum DEI, non quia VERE stultum est, sed quia ab HOMINIBUS, dum RATIONI mundanæ non convenit, STULTUM PUTATUR &c. Theophylact. f. 171. 172. Visum est per Prædicationis SIMPLICITATEM (διὰ τῆς ἀδιάλειας τὸ μηρύγματος) quæ videtur esse quidem stultitia, sed non est &c. (οὐτε δοκεῖ μετὰ μωρία, οὐδὲ δέ.)

§. XXVI. Universale hoc omnis carnis de CHRISTO CRUCIFIXO, de Prædicatione EVANGELII, per quam sunt salvandi credentes, soli, & singuli, judicium est, judicium Rationis hominum, Rationis mundanæ. Stultescere ex eo oportet omnes eos, qui per stultitiam prædicationis salvandi sunt. Apostoli ejusdem hoc monitum est, I. Cor. III, 18. Nemo se ipsum decipito: Si quis videtur sibi sapiens esse inter vos in seculo hoc, STULTUS FIAT, UT SIT SAPIENS. vers. 19. Nam Sapientia hujus mundi, STULTITIA apud DEUM est.

§. XXVII. Inde Comm. Ambrosio adscriptus, col. 351. K. Stultus fiat, id est, sapientiam mundi fugiat, ut stultus ab ea judicetur, & tunc erit prudens: quia stultus seculo, prudens est Deo, dum credit, DEUM fecisse, quæ RATIO MUNDI NON CAPIT &c. Primasius, cuam attulisset alia, subjungit: Vel, dum rationem requirit, cui jubetur ut credat. Theophylactus: Stultus fiat, hoc est, μηδὲν ἀφ' εἰσιτῶν, μὴ τοῖς ὄικοις τισθεῖν ποιητοῦσι, nihil A SE IPSO intelligens, non propriis argumentis fidem adhibens, sed DEUM, ut jumenta Pastorem, sequens, & τισθεῖν πᾶν τὸν Θεόν, omnibus divinis rebus credens. His paria sunt ea, quæ Theodoretus f. 135. C. annotavit: Sapientiam hujus mundi eam appellat, quæ à SPIRITU GRATIA destituta est, τὸν μόνον τοῖς ἀνθρώποις λόγοις κατενεμάνει, quæ SOLIS HUMANIS RATIONIBUS utitur.

Huic

Huic ut non fidamus, admonet, sed ut in ea, quæ vocatur PRÆ-DICATIONIS STULTITIA GLORIEMUR, ὅπερ τῷ καλεμένῳ τῷ οὐρανῷ μωρός απομένει.

§. XXVIII. Insania simulata Davidis pro Medio Deus usus est Davidis liberandi, mirabili Providentiae suæ ductu. Dixit Jonathan ad armigerum suum 1. Sam. XIV, 6. *Non est JEHOVÆ impedimentum ad salvandum per multos, aut per paucos.* Ita dici potest: Non est JEHOVÆ impedimentum ad salvandum sive per sapientiam, sive per stultitiam. Brentius pie & graviter id exposuit in XXI. cap. 1. Sam. p. 667. *Observabile autem est in hac historia, quod, sicut non est difficile Dominu salvare, vel per multos, vel per paucos, ita non est ei difficile servare, vel per STULTITIAM, vel per SAPIENTIAM.* *Quod non idcirco recitat, ut contemnamus & derideamus sapientiam, si affuerit, & si ei locus datus fuerit, utendum enim est ea, tanquam DONO DOMINI, obedientes, sed ut NON DESPONDEAMUS ANIMUM, si videmus nullum locum sapientiae relictum esse. Tum enim tam juvat Dominus per STULTITIAM, quam alias per SAPIENTIAM.*

§. XXIX. Johannes Bugenhagius Pomeranus Annot. in 1. Samuel. xxl. in fine subjicit: ALLEGORIA. (Admisit sensum allegoricum, sed eam, ad scripturæ sacræ ductum, exposuit simplicissime, convenienter iis, quæ hactenus tacta sunt, non ut Augustinus, ingenio quidem magno, sed magna etiam vi, verbis illata.) CHRISTUS, & CHRISTIANI coram principe mundi & sapientia carnis videntur insanire, & digni qui contemnuntur & abhiciantur. Esai. LIII. *Nihil enim videtur nisi forma CRUCIS & STULTITIAE: & fere fit, ut ipsi fideles nihil videant nonnunquam, nisi suum peccatum, quemadmodum CHRISTUS, quando nostrum portavit. Verum interim cæcus SATAN, & stulta mundi sapientia, suos victores non agnoscit &c.*

§. XXX. Insipientia Sapientum est, cum in Sapientia sua gloriantur. Gloriationis stultitia major est ipsa sapientia, quam & enervat, & obscurat, & infatuat. Jerem. IX, 22. *Sic dixit JEHOVAH: Ne glorietur sapiens de sapientia sua &c.* Sapientum itaque est, stultitiam suam agnoscere & fateri.

Pro-

Proverb. xxx, 2. 3. *Omnino bardus ego sum præ viro; nec intelligentia hominis mihi. Neque didici sapientiam: sed scientiam sanctorum scio.* Et Psalm. LXXXIII, 22. *Sed ego STOLIDUS, nec cognosco: sicut bestia, sum apud Te.*

§. XXXI. Jam nos convertimus ad Allegoriam Augustinianam. Pro fundamento habet versionem Latinam, ex Graeco, non ex Hebræo, expressam. Sistitur itaque ante omnia, ipsa Graeca Versio, quæ in Londinensi Editione habet: καὶ ἥλοισσε τὸ περίστατον ἀυτῷ ἐνώπιον ἀυτῷ, καὶ περιστομίου τοῦ τῇ οὐράνῳ σκέψην, καὶ ἐπιμανίζεται δὲ ταῖς δύραις τῆς πόλεως, καὶ παρεργετοῦ ἐν ταῖς χερσὶν ἀυτῷ, καὶ ἐπιπλεύεται δὲ ταῖς δύραις τῆς πόλεως, καὶ τὰ Κίστα ἀυτῷ καλέρρει ἐπὶ τὸν πάγονα ἀυτῷ. Editio Graeca Argentorat. An. 1526. pro ἐνώπιον ἀυτῷ, habet, ἐνώπιον ἀυτῷ. (Et hoc ad Hebræum accedit proprius, ubi est, παριγγή in oculis, in conspectu eorum.) Pro πόλεως, habet, πόλεως. (Sed in Hebræo est γῆ, quod est, πόλη, non, πόλεις.) Sex enunciata sunt, estque particula καὶ, sexies repetita, & præmissa. Editio Wolderi in fol. habet: καὶ ἥλοισσε τὸ περίστατον ἀυτῷ ἐνώπιον ἀυτῷ, καὶ παρεργετοῦ ἐν ταῖς χερσὶν ἀυτῷ, καὶ ἐπιπλεύεται δὲ ταῖς δύραις τῆς πόλεως, καὶ τὰ Κίστα ἀυτῷ καλέρρει ἐπὶ τὸν πάγονα ἀυτῷ. Duabus omissis, quatuor tantum enunciationes hæc editio habet, initiumque singulæ habent à particula καὶ.

§. XXXII. Vulgata Latina habet: *Et immutavit os suum coram eis Et collabebatur inter manus eorum, Et impingebat in ostia portæ, defluebantque saliva ejus in barbam.* Hæc Versio quatuor tantum enunciationes habet. In Hebræo sane Quatuor tantum sunt, singulæque à copula Vav incipiunt. Inde Cornel. à Lapide in I. Sam. XXI, 13. p. 330. C. Porro S. Augustinus in titulo Psalmi 33. ex SEPT. legit: *AFFECTABAT, ET TYMPANIZABAT AD OSTIA CIVITATIS.* Duæ itaque sententiæ ex sex illis §. 31. superfluæ sunt, secunda scilicet, καὶ περιστομίου τοῦ οὐράνῳ σκέψη, & tertia, καὶ ἐπιμανίζεται ἐπὶ ταῖς δύραις τῆς πόλεως. His enim sententiis duabus, etiam in Hebræo nihil respondet.

§. XXXIII. Subjicitur itaque Textus ex Versione, qua Augustinus usus est. Ita ille Enarr. in Psalm. xxxiii. col. 227. P.

SICHE

Sicut scriptum est, Mutavit vultum suum coram ipsis, & affectabat, & tympanizabat ad ostia civitatis, & ferebatur in manibus suis, & procidebat ad ostia portæ, & salivæ decurrebant super barbam ejus. Col. 228. A. Immutavit vultum suum, & affectabat, & tympanizabat, & cadebat ad ostia civitatis, & ad ostia portæ, & salivæ decurrebant super barbam ejus. Mysteria in Enunciationibus singulis Augustinus arbitratur insinuari. col. 231. D. Ille autem qui noverat quod dicebat in illa mutatione vultus sui, & quasi furore & insaniam, SACRA MENTA prædicabat, & affectabat, & tympanizabat ad ostia civitatis. Quærendum est, quid sit, & ipse affectabat, & ad ostia tympanizabat. Non sine causa dictum est: procidebat ad ostium portæ. Non sine causa dictum est, & salivæ decurrebant super barbam ejus. NON FRUSTRÆ dicta sunt, sed indigent intelligentia. Diuturnus sermo onerosus esse non debet. Iterumque col. 232. A. Omnia non frustra facta sunt. Et col. 233. D. Quasi furore corruptus, mutavit vultum suum. ET SICUT LEGIMUS, Affectabat, & tympanizabat ad ostia civitatis, & ferebatur in manibus suis, & procidebat ad ostia portæ. Sic ergo legit Augustinus. Non legimus autem etiam in Vulgata, illud, affectabat, nec illud, & tympanizabat ad ostia civitatis, & pro, ferebatur in manibus suis, illa habet legitque, & collabebatur inter manus eorum &c.

§. XXXIV. Quid ergo est Augustino, ET AFFECTABAT. Ita ille col. 232. A. Affectabat ille. Quid est, affectabat? Affectum habebat. Quid est, affectum habere? Quia compassus est infirmitatibus nostris: & ideo voluit ipsam carnem suscipere, in qua mortem occideret. COMPASSUS ergo nobis, AFFECTASSE dictus est. Ideo reprehendit Apostolus eos, qui duri sunt, & sine affectu. Reprehendens enim quosdam ait: sine AFFECTU, sine MISERICORDIA. Ubi est affectus, ibi misericordia. Ubi misericordia est? MISERATUS est nos de supernis. Si exinaniri se nollet, manens in ea forma, in qua æqualis erat Patri sempiternus, in morte remanssemus: sed ut nos de morte sempiterna liberaret, quo nos pec-

C

catum

catum superbie perduxerat, humiliavit se, factus subditus usq; ad mortem, mortem autem crucis. Ergo **AFFECTAVIT**, quia pervenit usque ad mortem crucis. Iterumque, **AFFECTABAT**, id est, affectum in nos habebat, ut animam suam poneret pro oīibus suis. Et Col. 234. B. Quid est ergo, AFFECTABAT? Affectu plenus erat. Quid enim tam plenum affectu, quam MISERICORDIA DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI? Qui videns infirmitatem nostram, ut nos à sempiterna morte liberaret, temporalem mortem cum tan- ta injuria contumeliaque suscepit.

§. XXXV. Inexplicabilis, & admiranda est Compassio, & Misericordia Salvatoris nostri. Illustra in Scripturis sacris de ea oracula extant. Sed eam, quæ fidei meæ anima est, hoc in loco, & in hoc verbo, affectabat, querere nolim. Posset Affectationis cuiusdam vitium mihi impingi. Dicitur ergo 1. in Textu Hebræo nihil est. 2. Vulgatus Latinus non haber. 3. In Græco est, ~~περιτομήσατο~~, quod non est, compassus est, miseratus est, plenus misericordia fuit. 4. In Græco additur, ~~τὴν οὐρανὸν ἐκέινην~~. Fuit ergo res diei. 5. Quæ fuit tum in Davide compassio, misericordia, quæ compassionem Redemptoris re-præsentaret? 6. Græcum ~~περιτομήσατο~~, potius est, simulavit, finxit. Et hoc eo die David fecit. Et post hanc simulationem, & fictionem, verbo hoc expressam, sequuntur simulantis, fингentisque actus simulati, fictique. 7. Affectatio ergo fuerit non compatientis, sed fингentis; non miserantis, sed simulan-tis. 8. Si ~~περιτομήσω~~, est, facio ut meum sit, mihi assumo, vindico, in meam potestatem redigo, tum vero David ~~περιτομήσατο~~, stulti, insipientis formam, gestum, habitum, sibi assumens, eumque faciens suum. 9. Si affectare est, consulto aliquid fa-cere, DEO, id confilium suggestente, & exequente, consulto id fecerit David. 10. Non ergo ullum appetit fundatum, quæsiti in hac voce, hoc in loco, sacramenti & mysterii.

§. XXXVI. Sic fere id etiam comparatum est, quod ad verbum *Tympanizabat*: & ad phrasin, *ad ostia civitatis*, affer-tur. Verba ipsa proponuntur. Col. 232. B. *Et quoniam, qui crucifigitur, in ligno EXTENDITUR: ut autem tympanum fiat,*

fiat, caro, id est, corium in ligno EXTENDITUR, dictum est, & TYMPANIZABAT, id est, CRUCIFIGEBATUR, IN LIGNO EXTENDEBATUR. Et col. 234. B. Et tympanizabat: Quia tympanum non fit nisi cum corium in ligno extenditur. Et tympanizabat David, significans, quod crucifigendus esset CHRISTUS. Et lit. C. Psalmi verba enarraturus, ait: Audiamus jam ipsa verba AFFECTANTIS, & TYMPANIZANTIS ad portam civitatis. Et col. 235. A. Christum crucifixum. Tunc enim tympanizabat. Et col. 237. A. pendebat in cruce, quando tympanizabat. Ad Psalm. xxxiv. 12. Col. 241. D. Ille humilis, ille tympanizans, ille affectans, docere nos vult &c.

§. XXXVII. Quid vero, quod, ad ostia civitatis? Col. 232. B. Quomodo? ad ostia civitatis. Ostium nobis est, quod aperitur, ut credamus in Deum. Clauseramus ostia contra Christum, & aperiamus diabolo. Contra vitam eternam clausum cor habeamus. Ille autem Dominus Deus noster, quia clausum cor habebamus homines adversus vitam eternam, nec poteramus videre verbum, quod vident angeli, cruce aperiebat corda mortaliū, hoc est, tympanizabat ad ostia civitatis. Et Col. 234. B. Tympanizabat autem ad ostia civitatis. Quae sunt ostia civitatis? nisi corda nostra, que claueramus contra Christum, qui de TYMPANO CRUCIS APERUIT CORDA MORTALIUM.

§. XXXVIII. Quod hanc Davidis tympanizationem ad ostia civitatis, attinet, repetitur, quod dictum est §. 35. 1. Hebræus textus authenticus nihil habet. 2. Versio Vulgata Latina omisit. 3. Nec Græca conveniunt cum Expositione, quæ datur. In Græco est ἐπυπάνιζε, non, ἐπυπανίζετο. At Augustinus semper exponit, extendebatur in ligno, crucifigebatur. Non autem vel ipse dixit, tympanizabatur, sed tympanizabat. 4. Non certum est, πύπανίζειν, significare, extendi, ut corium in tympano. Significabit potius pulsationem, qua pulsatur tympanum. Namque πύπωρ, quasi πύρωρ, ad verbum πύρω refertur, quod est, verbero, percusso, pulso, tundo. Unde τύμπωρ, fustis, seu baculus, explicatur. Item, instru-

mentum, quo pulsato cietur sonus. Et *τύμπανον* exponitur, fustibus cædo. Item, tympanum pulsò seu tundo. 5. Illud vero, de **OSTIORUM APERTIONE**, quomodo cum Tympanizatione cohæret? Num enim, vel pulsatione tympani, vel corii in tympano extensione, ostia aperiuntur? 6. Itaque, si etiam hæc enunciatio haberetur in Textu, vel enunciationis Græcæ expositio, afferenda est, cum illa habeatur 1. Samuel. xxii, 13. & de Davide quidem, qui tympanum pulsasse non legitur, foret id explicandum potius de incursu frequente Davidis, tanquam insanientis, in ostia, eaque pulsantis, tundentis ictibus crebris, ut solent baculo tympana pulsari. 7. Nec id convenit, quod de ostiorum clausura dicitur. David, cum adduceretur, non aperiebat ostia, quæ fuissent clausa, sed per aperta ostia ducebatur, quæ ille violentis, tamquam insanis, ictibus atque incursibus pulsaverit. 8. Non est itaque in his verbis, solidum aliquod fundamentum, pro adorando mysterio crucis.

§. XXXIX. Sequitur in Versione, qua est Augustinus usus: *ET FEREBATUR IN MANIBUS SVIS.* Explicat Augustinus col. 232. C. *Et ferebatur in manibus suis.* Hoc vero, fratres, quomodo posset fieri in homine, quis intelligat? *Quis enim portatur in manibus suis?* Manibus aliorum potest portari homo, manibus suis nemo portatur. *Quomodo intelligatur in ipso David secundum literam, NON INVENIMVS, in CHRISTO autem invenimus.* Ferebatur enim Christus in manibus suis, quando commendans ipsum corpus suum, ait, *Hoc est corpus meum.* Ferebat enim illud corpus in manibus suis. Et col. 234. B. C. *Quomodo ferebatur in manibus suis?* *Quia, cum commendaret ipsum CORPVS suum, & SANGUINEM suum, accepit in manus suas, quod norunt fideles, & ipse se portabat QUODAMmodo,* cum diceret, *Hoc est corpus meum.* Et col. 240. A. ad vers. 9. Psalmi: *Aperte modo de ipso sacramento vult dicere, quod ferebatur in manibus suis.*

§. XL. Atqui id, quod vel maxime in hac expositione sua exaggerat Augustinus, cum dicitur, *In manibus SVIS,* hoc certe fundamento omni destituitur. Nam 1. In Hebræo est

כ' ו'

quod est, in manu EORVM. Quod de servis Achis,
 Regis Gath, effertur. 2. Vulgatus habet: *Inter manus EO-*
RVM. 3. Uti vers. n. antecedens de servis Achis habet, ita
 versus sequentes 14. & 15. de adduentibus Davidem: *quare*
adduxistis cum &c. Et, *quod introduxistis istum &c.* Ergo
 quod dicitur, in manu EORVM, ad eos referendum est, qui
 Davidem adduxerunt, & introduxerunt. 4. Quid? Si forte,
 SUI S, non recte accipitur, & pro, EORUM, dictum est.
 5. In Hebræo est נַהֲרָה quod certe verti non potest, & fere-
 batur. Certa verbi significatio est, & insanivit, insanum se
 gessit, insanientis hominis gestus, actiones, motus assumvit.
 Corn. à Lap. Comm. in 1. Sam. xxi. f. 330. A. Hebr. fit holel,
 quod Pagninus vertit, insaniebat. Vatabl. simulabat se stultum.
 Chald. & stupidus factus est in manu eorum. David jactando
 brachia, divaricando tibias, titubando, & cadendo in terram,
 fingebat se insanum vel epilepticum. Hæc ibi. 6. Insanum se
 gessit in manu eorum, de quibus dicitur Psalm. LVI, 1. בְּנֵי
in comprehendere ipsum Philistæos in Gath, cum comprehen-
 dissent eum Philistæi, manibusque suis comprehensum tene-
 rent, detentumque adducerent. Insanus ergo visus est, cum
 variis manuum suarum motibus, brachiorumque suorum ja-
 ctationibus, se liberare tentaret è manu detinentium, quo-
 rum manui non par erat manus Davidis. 7. Ad Augustini ex-
 plorationem Cornel. à Lap. l. cit. Lit. B. dicit: τὸ enim παρερέ-
 γεν proprio dicitur de ferculis, cum in triclinium, mensamque,
 inferuntur. Hæc ibi. Sane παρερέγεν explicatur, in medium ad-
 duco, profero, affero, produco. παρερέγεναι, in medium afferor.
 Inde παρερέμενα, etiam cibi sunt, qui in mensam inferuntur,
 fercula. Sed ferculorum ratio, ab hac certe historia abest.
 8. Convenientius igitur Græcum παρερέγεν, explicabitur ex
 significatione, quam habet, alia, in qua significatione Græcum
 cum Hebræo convenit. Unde παρερέγεν, est, error mentis. Et
 οὐδέποτε, insanus, animi impos, delirans. οὐδέποτε, erra-
 bunda mente, insane, aut, non satis sana mente, vel, tituban-
 ter. Ita παρερέγεν, cum vertitur, insanientem se ge-
 rebat, cum Hebræo convenit. 9. Uti cum Hebræo conve-
 nit

nit hæc explicatio, ita & cum Contextu. Antecedit mutatio gestuum. Gestus Duxis prudentis mutati sunt in gestus viri insipientis. Sequitur pictura, scriptio hominis non sani in ostia portæ. Non convenit cum illo antecedente, nec cum hoc consequente Versio, & ferebatur, vel, & afferebatur in manibus eorum, sed insaniebat in manu eorum, nitebatur, more insani, contra vim detinentium, quæ longe fortior erat.

§. XLI. 10. Præcedente paragrapho, n. 6. allegata est Inscriptio Psalmi LVI. & verbum Hebræum de comprehensione Davidis, & prehensi detentione, & detenti ad Regem Achis deductione, explicatum est. At Augustinus Enarrat. in Psalm. LVI. col. 542. B. scribit: *Tenuerunt ergo eum Allophyli in Geth. Invenimus quidem, fratres, David ipsum, filium Jesse, regem Israel, peregrinatum esse apud Allophylos, cum quereretur a Saule, & fuit in ista civitate, & apud regem civitatis hujus, SED IBI RETENTUM ESSE, NON LEGIMUS. ERGO David nostrum Dominum IESUM CHRISTUM, natum ex semine illius David, non solum tenuerunt, sed & teneant adhuc allophyli in Geth.* Hæc certe Augustini ratio non tollit literalem sensum, nec fulciendo sensui mystico sufficit. Græca habent: ὀπότε ἐνεγκλωπούσι τὸν. Vulgatus: *cum tenuerunt eum.* Menochius ad hæc Vulgati verba: *Historiam habes I. Samuel. xxI, 12.* Legimus ergo in Scriptura sacra, in historia, quæ habetur I. Sam. xxI, 12. David ipsum, filium Jesse, Regem Israelis, ab allophylis, a Philistæis in Gath civitate, fuisse detentum. Et Lorinus f. 54. G. *Quamvis autem explicite non dicatur in historia Regum comprehensus ac RETENTUS David, satis re ipsa significatur, cum scribitur adductus ad Achis regem.* Hæc Lorinus. Ita sane etiam explicitè non dicitur in illa Regum historia, David ejectus ab Achis, sed clamat res ipsa, quæ I. Sam. xxI, 14. 15. magna cum verborum emphasi, descripta est. II. In Bibliis Calovianis ad Vulgati verba: *Et collabebatur inter manus eorum: Grotius annotavit: In Hebreo, finxit se furere in manibus eorum, id est, CIRCUMDATUS AB IPSIS.*

§. XLII.

§. XLII. Sequitur apud Augustinum : *ET PROCIDEBAT AD OSTIA PORTÆ.* Explicatio mystica est : Col. 232. C. *Ipsa est humilitas Domini nostri Iesu Christi, ipsa multum commendatur hominibus. Ad ipsam nos hortatur, fratres, ut vivamus, id est, humilitatem ejus imitemur, ut percutiamus Goliam, & tenentes Christum, vincamus superbiam.* Procidebat ENIM ad ostium portæ. *Quid est, PROCIDEBAT? Ad humilitatem se ipse dejiciebat. Quid est, AD OSTIA PORTÆ? Ad initium fidei, quo salvi efficiuntur.* Et col. 234. C. *Et procidebat ad ostia portæ, id est, humiliavit se. Hoc est enim procidere usque ad initium fidei nostræ. Ostium enim portæ, INITIUM FIDEI, unde incipit Ecclesia, & pervenit ad speciem : ut, cum credit ea, quæ non videt, meretur perfungi, cum facie ad faciem videre cœperit.* Et col. 239. B. *De Iudeis, quando Dominum colaphizabant, quando spuebant in faciem ejus, & de canna percutiebant caput, quando spinis coronabant, quando tunica ignominiosa circumdabant, ait: Quam superiores erant! & ille videbatur inferior, quia procidebat ad ostia portæ.*

§. XLIII. Ita Græca habuerunt §. 32. *Et οὐιώτες ἵπποι, eadebat supra fores portæ.* Utique, humilitatis exemplum efficacissimum, & omnibus omnium humilium exemplis præfendum, ipse JESUS CHRISTUS exhibuit. Philip. II, 8. *ἴτα πείρων ἱστορεῖ, humiliavit se ipsum, usque ad mortem, mortem autem crucis.* Velim autem in verbis propositis, humilitatis commendandæ firmius argumentum. Supra §. 37. ostia civitatis, fuere, clausa mortalium corda. Jam, ostia portæ, sunt initium fidei. Casus procidentis, non necessario est humilantis se ipsum, sed etiam est infirmitatis vel veræ, vel fictæ. Ulti labi potuit David, in furore simulato, simulans infirmitatem. Procidit epilepticus, non ex humilitate, sed ex infirmitate. Ita Marc. IX, 20. *πεσὼν ἐπὶ τῆς γῆς, ἐκυλιέτο ὀφρίζων, lapsus super terram, volvēbatur spumans.* Propior foret textui nostro talis lapsus.

§. XLIV. Sed est in Hebræo : *ὑπὲν λαβ.* Cornel. à Lap. f. 330. B. Chaldeus, lineans super valvas portæ, quasi dicat, *recta linea in ostia ferebatur, & arietabat, uti faciunt arietes.* Hæc ibi.

ibi. Habet sane Chaldæus verbum מְסַרֵּת quod est, *lineans*. Sed, an lineare, sit, recta linea in aliquid ferri, merito vocatur in dubium. Certior est Buxtorfii explicatio in Lexic. Talmud. col. 1550. סָרֶט, *lineare, lineas ducere: Incidere, cæsuras facere.* (Idem in Lexic. Chald. & Syriac. *Lineare, lineas ducere: signare, designare.*) Participium, וְמְסַרֵּת *Et lineas signabat super janua portæ. Hebr. Et signabat, designabat aliquid. וְהַז. i. Sam. xxI, 13.* His consonant, quæ ipse Corn. à Lap. subjicit iis, quæ citata sunt. Sequuntur enim hæc: *aut lineas formabat in ostio. Pagnin. designabat in ostiis portæ. Vatabl. exaravit unguibus in valvis portarum: vel, pingebat sive scribebat in ostiis portæ, sicut fatui in ostiis solent digitis suis pingere, Et varias lineas describere.*

§. XLV. Et hæc quidem simplicissima videtur expositio esse. Locus opportunus est Ezech. IX. Ubi vers. 4. *Et dixit D OM IN US ad eum: Transi per medianam civitatem, nempe per medium Ierusalem, Et signa Thau (Schmidt. Et signa signum. Buxtorf. in Lex. Et signato signum. Hebr. וְהַתּוֹת תַּו) Super frontem virorum gementium, Et dolentium super cunctis abominationibus, quæ fiunt in medio ejus. vers. 5. Et illis dixit, audiente me: Transite per civitatem, sequentes eum, Et percutite, non parcat oculus vester, neq; misereamini. vers. 6. Senem, adolescentem, Et virginem, parvulos, Et mulieres interficie, usq; ad internectionem; omnem autem, super quem videritis Thau (Hebr. וְהַנִּ. Schmidt. super quo erit S IGNUM. Graeca, τὸ Κηρυκίον. Uti vers. 4. οὐδὲ τὸ Κηρυκίον ἐπὶ τὰ μέτωπα. In hoc vers. 6. vox præfixum habet Hé demonstrativum, quo caruit vers. 4. remittit ergo ad illud, quod prius dictum erat. vers. 4. Et signato signum. vers. 6. in quo erit HOC signum, vel signum J STU D, quod signare super frontes jussi.) ne occidatis, Et à sanctuario meo incipite. Sufficere potest hic locus. Omittimus ergo loca cætera, quæ sunt in Concordantiis Buxtorfianis expressa: Num. xxxiv, 7. 8. & 10. Psalm. lxxviii, 40. Job. xxxi, 35. non est enim ullus ex eis locus, qui contra hanc explicationem faciat, vel, potius, non faciat pro ea. In Thesauro Hebreæ Linguæ Pagninus col. 3140. *In Pihel, i. Sam. xxI, 13. Et signabat, (designabat, scribebat) super ostia portæ. Et in Hiphil, Ezech. ix, 4. Et signabis (pro**

(pro, signa) TAU (signum) super frontem virorum gementium. Schindler. Lexic. col. 1965. B. Et describatur super valvas portæ. Ezech. 9. Et signabis signum super frontibus virorum. Jubetur signum atramento scribere in frontibus virorum gementium, ne illis nocerent exterminatores: Sicut in Agypto SANGUIS AGNI erat SIGNUM. Ad verba Vulgati: Et impingebat in ostia portæ. Grotius, apud Calovium, scribit: pingebat. ΤΩΝ εστι γέραφεν, tam pingere, quam scribere. Assensum præbet Calovius, cum Vatablo, quem allegat.

§. XLVI. Itaque, piam quidem rem Meditatio Augustini habet, sed expositio ipsa solidum fundamentum non habet. Si vero, procidebat, casum significat in terram, & ostia sunt hominum corda, & Hebræum significat γέραφεν, pingere, scribere, & si in his CHRISTUS quaeritur, posset occurrere id, quod Joh. viii. habetur. Ubi vers. 6. IESUS autem inclinans se deorsum, digitis scribebat in terra. Et vers. 8. Et rursum se inclinans deorsum, scribebat in terra. Hac vero inclinatione, deorsum facta, & hac scriptione in terra, auditoque verbo DOMINI: Qui vestrum immunis est à peccato, primus in illam lapidem jaciat, reserata, apertaque sunt ostia clausa cordium: vers. 9. redarguente ipsos (hypocritas) conscientia &c. Habentur hic, inclinatio deorsum facta, scriptio in terram, reseratio conscientiarum, sive ostiorum clausorum apertio. Sed præstat abstinere, & tutius est atque utilius, rebus certioribus inhærere.

§. XLVII. Ultimum est: ET SALIVÆ DECURREBANT SUPER BARBAM ejus. In Hebræo est I. Samuel. xxii, 13. וַיָּזֶר רִירוֹן זָקְנֵן. Quod est: Et descendere fecit salivam suam super barbam suam. Pagnin. Et demittebat salivam suam (ad) in barbam suam. καὶ τὰ σιαλὰ ἀπὸ γελέρρης ἐσὶ τὸ πάγωνα ἀπὸ. Vulg. Defluebantque saliva ejus in barbam. Relativa in Hebræo duo sunt, רִירוֹן salivam ejus, suam. Et זָקְנֵן barbam ejus, suam. Reætius ergo fit, cum exprimitur utrumque. Id quod in Græco factum est. Emphasis etiam major est, Et descendere fecit, quod & insinuat Hebræum וַיָּזֶר convenitque rei, quæ describitur,

propius, cum describatur actio immutantis vultum suum. Fieri enim potest, ut etiam invito DEFLUAT saliva in barbam.

§. XLIX. Cornelius à Lapide in Commentario annotavit: *Uti fit in Epilepticis, phreneticis, stupidis & stultis. A LEGOR, id de CHRISTO explicat S. August. in titulo Psalm. 33. in fine. Quid, inquit, sunt? Salivæ enim currunt infantibus, Nonne erant tanquam infantilia verba, Manducate carnem meam, & Bibite sanguinem meum? sed ista infantilia verba tegebant virtutem ipsius. VIRTUS enim in BARBA intelligitur. Salivæ igitur decurrentes super barbam ejus, quid sunt, nisi verba infirma, virtutem ejus tegentia? Sic quoque Beda, Eucherius, Angelom, & Rabanus qui more suo S. Augustinum sequuntur. Non cohærent hæc optimè. Cornelius explicavit: uti fit in epilepticis, phreneticis, stupidis & stultis. Augustinus, qui allegatur, ait: *Salivæ currunt infantibus*. Augustinus ait: *verba infirma, virtutem ejus tegentia*. At, quam lacrum, quam miserum barbæ tegumentum est, saliva. Et David immutans vultum suum, non texit barbam saliva, sed ad horrorem intuentium barbam ostendebat saliva fœda conspersam. Ante ea verba, quæ Cornelius exscripsit, Augustinus col. 233. A. hæc habet: *Quid est quod saliva decurrebant super barbam ejus? In hoc enim, immutavit vultum suum coram Abimelech vel Achis, & dimisit eum, & abiit. Non intelligentes dimisit. Ad quos abiit? ad Gentes. Ergo nos intelligamus, quod ipsi non potuerunt. Decurrebant super barbam David saliva. Quid sunt saliva? Salivæ enim currunt infantibus &c.* Placuit Augustino hæc explicatio, ut de intelligentia tituli auditoribus suis gratularetur, finiens: *Intellexit, ut arbitror, sanctitas vestra titulum Psalmi hujus. Hæc Augustinus. Ita placere solent inventoribus suis allegoriae laboriose quaestæ, & onerose inventæ. Non etiam dimisit Abimelechum David, sed David fuit ab Abimelecho expulsus. Cui rei conveniret aptius id, quod dicitur, Actor. XIII, 46. Tunc libertate usi Paulus ac Barnabas dixerunt: Vobis necesse fuit primum prædicari verbum Dei, At quoniam ἀπωθεῖσθε ἀντὸν repellitis (abigitis) illud, & vos ipsis indignos decernitis eterna vita, ecce, σφρόμεθα εἰς τὰ ἔθνη, con-**

ver-

vertimur AD GENTES. Sic rejecti , expulsi que , AD GEN-
TES conversi sunt JESU CHRISTI Apostoli.

§. XLIX. Prolixa , & perplexa est Augustini explica-
tio col. 235. A. B. *Et salivæ decurrebant super barbam ejus :*
cum legeretur Apostolus , audistis ipsas salivas , sed decurrentes
super barbam. Dicit aliquis : *Quas salivas audivimus ? Nonne*
modo lectus est Apostolus , cum diceret . Judæi signa petunt , &
Græci sapientiam quærunt ? Modo lectum est : Nos autem præ-
dicamus , inquit , Christum crucifixum (tunc enim tympaniza-
bat) Judæis quidem scandalum , gentibus autem stultitiam ,
ipsis vero vocatis Judæis & Græcis , Christum Dei virtutem &
Dei sapientiam : quia quod stultum est Dei , sapientius est ho-
minibus : & quod infirmum est Dei , fortius est quam homi-
nes. *Salivæ enim significant STULTITIAM , Salivæ , signi-*
ficant INFIRMITATEM. Sed , si quod stultum est Dei ,
sapientius est hominibus , & quod infirmum est Dei , fortius
est quam homines : non , tanquam SALIVÆ , offendant , sed
attende , quia super barbam decurrunt. *Quomodo enim salivis*
infirmitas , sic barba virtus ostenditur. *TEXIT ergo virtutem*
suam corpore infirmitatis sue. Et quod forinsecus infirmabatur ,
tanquam in saliva apparebat : intus autem divina virtus , tan-
quam barba tegebatur.

§. L. Iterum dico : Tutius est abstinere à comparatio-
nibus istis , quam iis attendere. Quo enim fructu , & ad
quam ædificationem , dixerim , Filium Dei salivam suam de-
misisse super barbam suam , quando humanam naturam assun-
xit ? Dicemus ne , Evangelii de Christo crucifixo prædicatio-
nem , perpetuam esse salivæ super barbam demissionem ? Nihil
ex Scriptura affertur. Ne vestigium quidem ullum in Scriptu-
ris ostenditut. David insaniam simulans , salivam suam super
barbam suam demisit. Unde sequitur , salivæ super barbam
demissionem , habitam fuisse signum hominis insanientis. Præ-
cones Christi crucifixi , neque simulant insaniam , neque infa-
niunt.

§. LI. Pagninus in Isagoge ad sacras literas , de saliva ,
& de barba , hæc habet . fol. 74. *Barba significat fortes , juve-*

nes, strenuos, impigros, alacres. Ideo quando tales describimus, barbatus homo est, dicimus. Sicut unguentum in capite, quod descendit in barbam, barbam Aaron. Caput nostrum Christus est, resuscitatus ascendit in Cœlum, & venit Spiritus Sanctus à capite ad barbam &c. Ita Spiritus Sanctus, missus ab exaltato Christo in Apostolos, unguentum est à capite descendens in barbam. At Spiritus Sanctus veniens super Apostolos, non eos fortes invenit, sed fecit. Num est barba virtutis, in comparatione ad id, quod demittitur in barbam, tanquam infirmius? Si barbatus homo intelligatur fortis, tunc ea est virilis ætatis, in comparatione ad infantiam, atque pueritiam. fol. 586. lib. 10. c. 30. Christus, cui, sicut barba capiti, sic adhærentes perfecti, & fortes Apostoli, tunc ejusdem capitinis unguento maduerunt, quando ejus Sancto Spiritu repleti sunt. Hæc ibi. Si barba Apostoli fuere, quæ ergo etiam vestimentorum ora? Namque unguentum descendens super barbam Aaronis, etiam, super oram vestimentorum ejus descendit. Psalm. CXXXIII, 2. fol. 751. lib. 16. cap. 3. Saliva in os ex capite labitur, ab ore vero ad ventrem ducitur. Quid ergo SALIVÆ nomine, nisi SAPOR intimæ contemplationis, accipitur &c. In ore gustus est, in ventre satietas &c. Ventrem meum saliva satiari, nolim. Malim etiam expuere salivam ex ore, quam ore gustare. Et quis est saliva sapor? Diversissimum verò sensum habet Jobi querela VII, 19. usque quo non parcis mihi, nec dimittis me, ut glutiam salivam meam fol. 796. lib. 17. cap. 13. Per SALIVAM infirmitatem carnis, quam dignatus est suscipere. Illa BARBA fortitudo divinuratis. Finem facio, quia in his explicationibus omnibus nihil certi video, & tedium aversor, quod, immoranri diutius, potest subotiri.

§. LII. Id addo, esse, in Psalmo XXXIV, non pauca quæ explicatione perspicua ad Christum referuntur in Scripturis, plura etiam, que solide pleneque non possunt explicari, si ea non videantur in Christo compleri. Sed hæc materia fuerit discussionis alterius, Christum in Psalmo isto ostendere. Centrum namque omnis Scripturæ, JESUS CHRISTUS est, circa quod, & in quo, volvitur omnis vita nostra. Hic vero finis esto.

Col. Diss. A 165, uisc 56